

ב. אין עושים כתובת אשה מטלטלין (= לייחד לה מטלטלין לכתובתה) מפני תיקון העולם (שמא יאבדו או יפחתו דמיהם). במה דברים אמורים, בשלא קבל עליו אחריות אונסין, אבל קיבל עליו אחריות — עושים. רבי יוסי אוסר אפילו קבל עליו אחריות, שהרי אין דמיהם קצובים והם פוחתים, ואינה סומכת דעתה. (ואם קבל עליו אחריות אם יאבדו או יזולו — רשאי. עתוס').

ג. מי שפרע מקצת חובו — רבי יהודה אומר: יחליף השטר (ויכתבו לו עדים שטר אחר מן הזמן הראשון. ורב פסק שאין העדים יכולים לכתוב לו שטר חדש מן הזמן הראשון, אלא בית דין בלבד יכול לעשות כן. עפ"י ב"ב קע). רבי יוסי אומר: רשאי לכתוב לו שובר (כדי שיהא הלה זריז לפרוע הכל. כן מסקנת הסוגיא שם). [לדברי אביי יש לחלק בין אם פרעו ממש, ובין אם לא פרעו אלא שמוחל לו על מקצת וכותב 'התקבלתי', שבוה מודה רבי יהודה שרשאי לכתוב שובר. ורבי ירמיה אינו מחלק בדבר, גזרה שובר זה אטו שובר זה].

להלכה כותבים שובר. ואם המלוה רוצה להחליף אין העדים רשאים לכתוב לו שטר אחר מהזמן הראשון, אלא בית דין בלבד. (ח"מ נד, א).

ד. לדברי רבי יהודה, עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ולכן אעפ"י שסובר רבי יהודה המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבמזון תנאו קיים — בדרבנן תנאו בטל. ודוקא בכגון כתובה שהיא מצויה לכל, אבל לענין אכילת פירות שאינם מצויים לכל, לא עשו חיזוק. ובדמאי סובר רבי יהודה שלא עשו חכמים חיזוק לדבריהם, שלכך האמין לחמרים שנכנסו לעיר שיעידו אלו על אלו ואין לחוש לגומלים — כי בספק דבריהם לא עשו חיזוק (אביי) או משום שבדמאי הקילו יותר (רבא). לשיטת רבי מאיר, מצינו שבקנס עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ובענין איסור — כשל תורה. ובדבר שאינו קנס ולא איסור — לא עשו חיזוק כלל. (עפ"י תוס').

דפים נו — נז

קב. א. האם ניתן לפחות לבתולה ממאתים ולא למנה מִמְנָה?

ב. אשה שאבדה כתובתה — האם חייבת לכתוב כתובה אחרת?

ג. האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה — האם תנאו קיים? ומה הדין כשהתנה על הכתובה?

א. אם בא לפחות מסכום הכתובה שקבעו חכמים; —

לדברי רבי מאיר, הרי זו בעילת זנות. (ונקטו התוס' (נא.). דלא כהריב"ן, שבין באופן שבאמת יש לה כתובה אלא שאמר לפחות לה ובין באופן שבאמת אין לה — בעילתו בעילת זנות).

רבי יהודה אומר: אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה. ולא למנה כותב מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז. ודוקא בכגון זה אבל באמירה לא, שסובר רבי יהודה כתובה דרבנן והמתנה לבטל דין דרבנן אפילו בדבר שבמזון תנאו בטל, שעשו חכמים חיזוק לדבריהם. מדברי הרמב"ן משמע שאף לרבי יהודה אינו רשאי למחול על כל הכתובה אלא על מקצתה.

(ע' באר אליהו אה"ע סו).

רבי יוסי אומר: רשאי להתנות.

לדברי רב דימי בשם בר קפרא ורבי יוחנן [כפי שפירש רבי אבהו], בסוף ביאה (כלומר לאחריה) דברי הכל אינה מוחלת וצריך לכתוב 'התקבלתי' אף לרבי יוסי. ולדברי רבין בשמם, בתחילת חופה דברי הכל מוחלת ואין צריך לכתוב 'התקבלתי', ומחלוקת רבי יוסי ורבי יהודה בסוף חופה או בסוף ביאה.

הלכה כרבי מאיר. ודעת רוב הפוסקים שאין האשה יכולה לפחות מכתובתה לא בשעת נישואין ולא לאחר מכן, לא בתולה ולא אלמנה. ויש דעות שמועיל לפחות לאחר הנישואין, ואולם בעילתו בעילת זנות. (ע' אה"ע סו, ט; שו"ת מהרי"ק פט; באר אליהו אה"ע סו. ולדינא יש לפסוק כהרמב"ם ורוב הפוסקים שאין מחילתה ולא 'קבלתה' כלום, ויש לה כתובה אפילו נתגרשה או נתאלמנה תיכף עם מחילה ולא שהה עמה כלל. כן כתב בשו"ת אגרות משה אה"ע ח"ד צב).

ב. לדברי רבי מאיר אסור לשהות בלא כתובה, והרי זו בעילת זנות, לכך אבדה כתובתה צריכה לכתוב כתובה אחרת. וחכמים אומרים משהה אדם את אשתו שתים ושלוש שנים בלא כתובה. אמר רב נחמן אמר שמואל: הלכה כרבי מאיר בגזירותיו. וכן חזר והורה רב יוסף.

ג. הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה — הרי זו מקודשת ותנאו בטל. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בדבר שבממון תנאו קיים.

הלכה כרבי יהודה. (אה"ע לה, ה).

נחלקו ראשונים אם מחלוקתם אמורה כשאמר 'על מנת שאין עלי דין... או 'על מנת שתמחלי...'. בכתובה מודה רבי יהודה שתנאו בטל, שסובר כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ורבי יוסי חולק — כאמור.

יש מי שכתב לחדש שאף על פי שבתנאי על שאר כסות ועונה צריך לכפול התנאי, בכתובה אין צריך, לפי שאינה דין מדיני הנישואין עצמם אלא חיוב חיצוני, ודי בזה במתנה בעלמא. (עפ"י שערי שמועות, ודלא כפי שהניח הגרעק"א כהנחה פשוטה).

דף נז

קג. כמה זמן נותנים לבתולה ולא אלמנה ולבעל, להכין עצמם לנישואין? מתי זמן הנישואין בקטנה בנערה ובבוגרת?

נותנים לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל, משעת תביעה ולא משעת אירוסין — לפרנס את עצמה בצרכי סעודה וחופה. (תשב הנער אתנו ימים (= שנה) או עשור, אחר תלך). וכשם שנותנים לה כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו, משתבעה היא והוא מעכב. ולא אלמנה — שלשים יום (בין בבחור בין באלמן. ר"י בן מגאש; מגיד משנה (אישות י, יח) בדעת הרמב"ם).

הגיע הזמן ולא נישאו — אוכלות משלו. (לא נישאו מחמת אונס — נתבאר לעיל ב).

קטנה יכולה לעכב מלהינשא עד שתגדל. וכן יכול אביה לעכב (בטענה שהיא לא תוכל לסבול הנישואין ותצא ותשוב אליו, ונמצא הוא מופסד). אמר רבי אבא בר לוי: אין פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה, אבל פוסקים על הקטנה להשיאה גדולה, (ואין חוששים שייכנס בה הפחד מעתה ותיחלש). נערה — נותנים לה שנים עשר חדש משעת תביעה, בבתולה (ואפילו לרב הונא, אעפ"י שכבר בגרה בינתים, אינה ממחרת להכין צרכי הנישואין, לפי שכבר נתקדשה. תוס').

בוגרת — רב הונא אמר שאם נתקדשה לאחר שבגרה אפילו יום אחד — נותנים לה שלשים יום ולא י"ב חדש (שכבר מכינה עצמה לנישואין קודם שתבגר). והשיבו על כך מדברי הברייתא שנותנים לה י"ב חדש. ואולם בוגרת שעברו עליה שנים עשר חדש בבגרות ונתקדשה — נותנים לה שלשים יום כאלמנה. נתקדשה לאחר חמשה חדשים מאז שבגרה, נותנים לה עוד שבעה חדשים, שהוא תשלום י"ב חדש מהבגר. נתקדשה לאחר י"א חדשים ומחצה משבגרה — נותנים לה שלשים יום, כאלמנה. (ר"י מגאש).